

REVISTA CICSA

serie nouă

X/2024

Consiliul Științific/ Scientific Board:

Prof. Dr. Paolo **Carafa** – Sapienza University of Rome, Italy

Prof. Dr. Carol **Căpiță** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Miron **Ciho** – University of Bucharest, Romania

Assist. Prof. Dr. Emna **Ghith-Hmissa** – University of Sousse, Tunisia

Prof. Dr. Andreas **Gutsfeld** – Université de Lorraine (Nancy 2), France

Prof. Dr. emer. Antal **Lukacs** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Ecaterina **Lung** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. emer. Gheorghe-Vlad **Nistor** – University of Bucharest, Romania

Dr. Cristian Eduard **Ștefan** – Institute of Archaeology „V. Pârvan”, Bucharest, România

Prof. Dr. Christoph **Uehlinger** – Universität Zürich, Switzerland

Dr. Mădălina **Vârtejanu-Joubert** – Institut national des langues et civilisations orientales
(INALCO), Paris, France

Prof. Dr. Anton Carl **van Vollenhoven** – North-West University, South Africa

Lect. Dr. Daniela **Zaharia** – University of Bucharest, Romania

Comitetul de Redacție/ Editorial Board

Florica (**Bohîlțea**) **Mihuț** – University of Bucharest

Diana **Pavel** – University of Bucharest

Mădălina-Teodora **Comănescu** – Site Administrator

ISSN 2457 – 3809

ISSN – L 2457 – 3809

<https://cicsaunibuc.wordpress.com/revista/revista-online>

Cuprins/ Contents

Liviu IANCU – Hdt. 9.80: another beetle in the rose?.....	5-10
Diana PAVEL – Reflections on miniaturisation. The case of the Tomb of the Five Chairs from the Banditaccia necropolis at Caere.....	11-30
Cosmin-Mihai VASILE – Sending a message - References to the military and Golden Age in the coinage of Carausius.....	31-62
Ana-Maria BALȚĂ – Roman Provincial Coinage – a mirror of the urban landscape. The case of Nikopolis ad Istrum	63-80
Adriana PANAITTE – Preliminary Observations on Roman Landscape in <i>Moesia Inferior</i> ..	81-101
Florica (BOHÎLȚEA) MIHUȚ – Romanian ethnographic interpretations from the 20th century regarding women representations on Trajan’s Column and the <i>Tropaeum Traiani</i>	102-116
Valentin-Victor BOTTEZ – A New Milestone from the Reign of Maximinus Thrax, discovered at Istros (Romania).....	117-119
Andra JUGĂNARU – Monastic Landscape in Early Christianity – Case Studies from the Fourth Century.....	120-131

Recenzii și prezentări de carte/ Reviews and Books Presentations

Cat Jarman, <i>The Bone Chests: Unlocking the Secrets of the Anglo-Saxons</i> , 2023, London, William Collins Publishers, 272p., ISBN-10: 0008447322, ISBN-13: 978-0008447328 – Vlad Ioan BÎNDEA.....	132-135
Graham Harman, Christopher Witmore, <i>Objects Untimely. Object-Oriented Philosophy and Archaeology</i> , Cambridge, Hoboken, Ed. Polity Press, 2023, 225 p., ISBN: 978-1-5095-5656-4 – Vlad-Ioan CIUR.....	136-138
Melanie M. Beasley, Andrew D. Somerville (eds.), <i>Exploring Human Behavior Through Isotope Analysis. Applications in Archaeological Research</i> , Springer, 2023, 303 p., ISBN: 978-3-031-32266-2, ISBNe: 978-3-031-32268-6 – Petra-Ioana COMAN.....	139-141
Irene Vallejo, <i>Papyrus. The Invention of Books in the Ancient World</i> , trad. Charlotte Whittle, Great Britain: Hodder and Stoughton, 2023, 464 p., ISBN: 9781529344004 – Andreea CONSTANTIN.....	142-144

Csaba Szabó, <i>Roman Religion in the Danubian Provinces. Space sacralization and religious communication during the Principate (1st-3rd century AD)</i> , 2022, Oxford, Oxbow Books Publishing, 312 p., ISBN 1789257840, 9781789257847 – Sebastian Valeriu DUMITRESCU.....	145-148
Colin Webster, <i>Tools and the Organism: Technology and the Body in Ancient Greek and Roman Medicine</i> , Chicago, University of Chicago Press, 2023, 320 p., ISBN: 978-0-226-82877-0, ISBNe: 978-0-226-82878-7 – Andrei-David IONESCU.....	149-153
Toby Wilkinson, <i>Ramesses the Great: Egypt's King of Kings</i> , New Haven (CU)-Londra, Yale University Press, 2023, 240 p., ISBN 978-0-300-25665-9 – Mihail Walter TEUTSCH...154-157	
Marechal Sadi, <i>Bathing at the Edge of the Empire. Roman Baths and Bathing Habits in the North-Western Corner of Continental Europe</i> , The Archeology of Northern Europe (vol. 2), Turnout, Belgium, Brepols Publishers, 2023., 304 p., ISBN: 978-2-503-60066-6, eISBN: 978-2-503-60067-3 – Cătălin UDEANU.....	158-161
Cronica activității CICSĂ, anul 2024 – Florica (Bohîlțea) Mihaș.....	162

Graham Harman, Christopher Witmore, *Objects Untimely. Object-Oriented Philosophy and Archaeology*, Cambridge, Hoboken, Ed. Polity Press, 2023, 225 p., ISBN: 978-1-5095-5656-4

Vlad-Ioan CIUR

ICEM "Gavrilă Simion", Tulcea

<https://www.doi.org/10.31178/cicsa.2024.10.10>

Lucrarea *Objects Untimely. Object-Oriented Philosophy and Archaeology* este rezultatul unor conversații dintre arheologul Christopher Witmore, profesor de Arheologie și Studii Clasice în cadrul Texas Tech University și filosoful Graham Harman, profesor de filosofie la Institutul de Arhitectură din California de Sud din Los Angeles cu prilejul întâlnirii lor în cadrul *Haragan Lecture* de la Texas Tech University. Subiectele principale ale discuției lor, materializate în această carte apărută în luna iunie a anului 2023, sunt conceptul de timp și ontologia orientată pe obiecte (prescurtat OOO), ambele teme având un rol deosebit pentru ambii autori, în domeniile lor de specialitate.

Argumentele și opiniile autorilor sunt prezentate într-un mod echilibrat raportat la cuprinsul volumului, acesta fiind împărțit în cinci capitole, primul cu caracter introductiv în tematica discuției, două capitole semnate de fiecare autor în parte și alte două, constituite din dialoguri redactate între C. Witmore și G. Harman, pentru a detalia ideile expuse în capitolele individuale și de a prezenta similitudini între abordările legate de timp și OOO în arheologie, respectiv în filosofie și cum acestea ar putea fi puse în practică în elaborarea unor noi metode teoretice în studiul trecutului.

Astfel, în capitolul al doilea, intitulat *The Antiquity of Time: Objects Greek*, C. Witmore oferă numeroase exemple de artefacte și monumente din spațiul grecesc dintr-un amplu cadru cronologic (din preistoria Greciei până în epoca modernă) pentru a-și construi discursul legat de percepția timpului în arheologie, precum și despre importanța obiectelor în studiul istoric. În ceea ce privește rolul obiectelor în înțelegerea trecutului, acesta oferă o perspectivă diferită față de cea antropocentrică, în care obiectele sunt, după opinia autorului, diminuate la un rang inferior, subordonat oamenilor. Un exemplu relevant, pe care autorul îl oferă de fiecare dată când poziția sa în legătură cu subiectul este contestată de către colegii săi este apeductul construit în timpul împăratului roman Hadrian la Atena, despre care C. Witmore afirmă că „Apeductul nu ar fi existat fără caracterul fizic al mortarului, cărămizii și pietrei, combinate cu geometrie, muncă

și experiență”. Exemplul oferit portretizează abordarea sa referitor la obiecte, nu prin prisma rangului lor subordonat față de oameni, ci ca elemente de sine stătătoare și care, de multe ori, dăinuie în timp pentru o perioadă mult mai îndelungată față de creatorii umani. C. Witmore propune o interpretare detaliată, elaborată în „șapte pași”, a poziției obiectelor și a componentelor lor în societate de-a lungul istoriei. În continuarea sa urmează un capitol format din dialogul dintre autori pe baza discursului din capitolul precedent.

În cel de al patrulea capitol, *Objects as the Root of Time*, este rândul filosofului G. Harman să își prezinte poziția asupra subiectului. Tema centrală este constituită în jurul unor școli de gândire care s-au preocupat cu percepția asupra timpului, astfel că autorul prezintă abordările a numeroși filosofi legați de problematica menționată, precum cele ale lui Aristotel, Platon, Immanuel Kant, Martin Heidegger etc. Totodată, G. Harman discută despre diverse modele teoretice create și folosite pentru înțelegerea obiectelor în relație cu societatea umană. Unul dintre modelele prezentate este format din patru „piloni” reprezentând caracterul obiectelor în relație cu funcționalitatea și simbolismul lor, și anume RO (*real object*), RQ (*real quality*), SO (*sensual object*) și SQ (*sensual quality*). Totodată, cei patru piloni teoretici pot fi asociați prin axe care sugerează interacțiuni conceptuale între obiecte (SO-SQ, RO-SQ, RO-RQ). Acest capitol, chiar dacă este formulat într-o manieră mai puțin accesibilă publicului neutru comparativ cu cel al arheologului C. Witmore, este o dovadă a erudiției și a studiului aprofundat al conceptului de OOO. De asemenea, este urmat de ultimul capitol, sub forma unui dialog pornind de la ideile lui G. Harman.

Întrucât formatul volumului este constituit în mare parte sub forma unui dialog între autori, ideile sunt expuse într-un cadru mai personal, dorindu-se ca cititorul să se afle în poziția unui „auditor” la această discuție. Totodată, descrierea oferită de C. Witmore diverselor peisaje din Grecia, suprapuse cu scurte istorisiri din multimilenara sa istorie denotă cunoștințele sale impresionante față de un spațiu atât de bogat din punctul de vedere al patrimoniului istoric și cultural, iar portretizarea scrisă a peisajelor, la care sunt adăugate ilustrații sugestive din zonă, influențează pozitiv percepția cititorului asupra mesajului transmis.

Din dorința de a aduce argumente concludente care să sprijine opiniile autorilor și să semnaleze necesitatea aprofundării subiectului, sunt de părere că subiectivismul acestora este unul accentuat, chiar dacă apreciem volumul ca fiind o expunere personală. Acest aspect este menționat și de către C. Witmore însuși, amintind de criticile și reticența manifestată de către

colegii săi. Făcând parte din sfera științelor umaniste, atât arheologia cât și filosofia au la bază percepții subiective în metodologia lor, dar un subiectivism exacerbat poate constitui o piedică în cercetare în cadrul unui domeniu precum cel al arheologiei, în care obiectivismul trebuie să primeze.

Scopul volumului, după cum și autorii îl menționează, este de a crea o nouă teorie asupra timpului în arheologie, de această dată având ca element central obiectele, nu oamenii, prin adoptarea modelelor teoretice propuse de G. Harman și analizate de C. Witmore din cadrul ontologiei orientate pe obiecte. Un demers ambițios, dar care este, în opinia mea, susceptibil de a trasa unele concluzii premeditate, mai ales în cazul arheologiei teoretice. Totuși, acest aspect nu reduce în niciun mod meritele autorilor pentru realizarea acestei lucrări și nici nu subestimează nivelul avansat al cunoștințelor celor doi manifestat pe tot cuprinsul textului, iar prezentarea conceptului de OOO și integrarea sa în cercetarea arheologică consider că este un plus pentru evoluția domeniului.

În cele din urmă, prin cartea *Objects Untimely. Object-Oriented Philosophy and Archaeology* autorii doresc să atragă atenția asupra unei noi perspective legate de rolul obiectelor de-a lungul istoriei omenirii și de modul în care acestea influențează percepția asupra trecerii timpului. Într-o perioadă dominată de interdisciplinaritate în practica arheologică, consider că o astfel de abordare care poate fi clasată drept interdisciplinară la nivel teoretic este una benefică pentru dezvoltarea ambelor domenii (arheologie și filosofie), însă, cel puțin din perspectivă arheologică, îndepărtarea sau diminuarea importanței factorului antropic reprezintă un dezavantaj în înțelegerea mai amănunțită a naturii atât utilitară, cât și simbolică, a oricărui obiect indiferent de vechimea sa.